

یادداشت علمی چیست؟

دکتر سید حسین حسینی

عضو هیئت علمی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

Email: Drshhs۴۴@gmail.com

Academia: <https://ihcs.academia.edu/DrHosseinHosseini>

Telegram: <http://t.me/drshhs>

Instagram: @dr.hossein.hosseini

متن زیر حاوی مصاحبه علمی با دکتر سید حسین حسینی عضو هیئت علمی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی در خصوص ویژگیهای «یادداشت علمی» است. ایشان در این مصاحبه به این سؤالات پاسخ می دهند:

– فلسفه یادداشت علمی چیست؟

– آیا جنابعالی در این زمینه تجربه ای دارید؟

– خصوصیات یک یادداشت علمی را برشمرد.

– چه فرم و الگوی خاصی را برای تهیه یک یادداشت علمی پیشنهاد می دهید؟

۱. مسأله پژوهی

یکی از راهکارهای تحول در حوزه علوم انسانی، ایده‌پردازی و مسأله‌سازی در قلمرو موضوعات نوپدید است (ر.ک: حسینی، سید حسین، نقد؛ مقدمه تحول، آنا، دی ۱۳۹۶، کد ۳۳۵۷۳۵).

خلق ایده‌های جدید و مدیریت پژوهشی آنها می‌تواند «مسأله پژوهی» را در حوزه‌های گوناگون علوم انسانی به ما بنماید و با طرح مسایل پژوهشی ضروری جامعه ایرانی اسلامی کنونی و هرآینه، جامعه علمی، امکان خلاقیت فکری و متعاقباً فضای نقد و ترویج بستر نظریه‌سازی و نظریه‌پردازی فراهم خواهد شد. بدین سان فهم، کشف و گاه ابداع یک مسأله علمی، یکی از مهمترین مؤلفه‌های پژوهش در گستره علوم انسانی است؛ به ویژه چنانچه تحول در علوم انسانی و بنیاد بنیان‌نویسی را نیز در ساختار پیچیده و گسترده این علوم دنبال کنیم (ر.ک: حسینی، سید حسین، نهضت تولید علم و کرسیهای نظریه‌پردازی، تهران، آوای نور، ۱۳۹۲، ص ۲۱).

با این حساب، «مسأله پژوهی» را بایستی یکی از دغدغه‌های اصلی صاحب‌نظران و پژوهشگران امروز علوم انسانی کشور دانست و طرح یادداشت‌های علمی بهترین وسیله برای کشف، فهم و مسأله‌یابی در این قلمرو است.

۲. طرح فراخوان

در سال ۱۳۹۰ و در سالهای مسئولیت شورای بررسی متون و کتب علوم انسانی (ر.ک: حسینی، سید حسین، ۱۳۹۵، برنامه و رویکردهای شورای بررسی متون و کتب علوم انسانی، تهران، انتشارات پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی و نیز: حسینی، سید حسین، نقد در تراز جهانی؛ ترویج تفکر

انتقادی در حوزه علوم انسانی، خبرگزاری مهر، ۲۰ آذر ۱۳۹۷، کد ۴۴۷۸۹۴۸)، طرحی پیشنهادی را به اجراء گذاشتم با عنوان «فراخوان یادداشت علمی» که در آن، از صاحب‌نظران علوم انسانی کشور درخواست کردم، پاسخ به پاره‌ای پرسش‌های فراخوان یاد شده را در قالب یک یادداشت علمی کوتاه، تنظیم و ارائه کنند.

در آن فراخوان، سه پرسش کوتاه در خصوص «مسأله فرهنگ» طرح شده بود: ۱. فرهنگ چیست؟، ۲. نسبت فرهنگ با دین چگونه است؟، و ۳. نشانه‌های یک جامعه فرهنگی را چه می‌دانید؟؛ طبیعتاً به تناسب هر یادداشت علمی، می‌توان پرسش‌های مختلفی را به چالش گذاشت.

۳. ویژگی‌های یادداشت علمی

اما ویژگی‌های یک یادداشت علمی کوتاه چیست؟

الف- یادداشت علمی، «مسأله محور» است.

ب- هر یادداشت علمی، به یک پرسش علمی و پژوهشی پاسخ می‌دهد.

ج- هر یادداشت علمی بایستی حاوی نکته بدیعی در حوزه پرسش مطرح باشد و خواننده را با ایده و نگاه جدیدی روبرو سازد.

د- یادداشت علمی، درون متناقض نیست و باید از جهت ساختاری، دارای نظم منطقی و هماهنگی صدر و ساقه باشد.

ه- هر یادداشت علمی میتواند به نقد یک تفکر یا یک نظر خاص پردازد.

و- یادداشت علمی بجای انعکاس مستقیم افکار و نظرات دیگران، نمود بینش، خلاقیت و تفکر آزاد نویسنده آن است.

ز- در صورت نیاز در یادداشت علمی، میتوان به منابعی (بصورت آزاد) ارجاع داد.

ح- یادداشت علمی، مقاله پژوهشی یا مقاله نقد یا مقاله ژورنالیستی یا چکیده مقاله و یا مرور کتاب و خلاصه کتاب نیست؛ و از ضوابط محتوایی و شکلی این نمونه‌ها پیروی نمی‌کند (ر.ک: حسینی، سید حسین، اصول راهنمای تنظیم مقاله نقد، کارگاه پژوهشی متد نقد کتاب، تهران، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ۱۳۹۴ و نیز: حسینی، سید حسین، تفاوت نقد و مرور کتاب؛ کج اندیشی ساختاری، طلیعه، ۲۰ شهریور ۱۳۹۷ کد ۷۵۹۲۰ و نیز: حسینی، سید حسین، چگونه یک مقاله نقد پژوهشی بنویسیم؟، طلیعه، ۲۱ تیر ۱۳۹۷، کد ۷۲۳۹۷).

ط- بهتر است یادداشت علمی قبلاً چاپ نشده باشد تا در اصالت و نوآوری آن نتوان تردید کرد.

ی- بهتر است یادداشت علمی از لحاظ شکلی واجد شرایط زیر باشد:

اول: حداکثر لغات متن یادداشت علمی، ۴۵۰ تا ۵۰۰ کلمه.

دوم: دارای عنوان و کلید واژه (حداکثر ۵ واژه).

سوم: مسأله اصلی یادداشت علمی، بصورت یک پرسش طرح شود.

چهارم: در صورت نیاز، منابع یادداشت علمی آورده شود.

پنجم: ذکر نام و مشخصات نویسنده.

ششم: نمونه فرم و الگوی زیر در تهیه یادداشت علمی رعایت شود.

۴. فرم یادداشت علمی

عنوان یادداشت علمی:

نام و نام خانوادگی: رشته:

ایمیل: رتبه علمی:

متن یادداشت علمی

(حداکثر ۵۰۰ کلمه)

۱- مسأله یادداشت علمی (به صورت یک پرسش):

۲- کلیدواژه:

۳- منابع: ۱-

۲-

۳-